

VLCI v erbech

„Pokud by někdo měl přemíru času a pečlivě listoval ve Statistickém lexikonu obcí České republiky, musel by dojít k závěru, že vlk býval naším nejhojnějším či nejpopulárnějším zvířetem,“ píše ve svém článku *Velké šelmy v České republice (časopis Vesmír, prosinec 2005)* autoři Jaroslav Červený, Petr Koubek a Luděk Bufka. „Vždyť je u nás 71 „vlčích obcí“ – Vlkovů, Vlčkovů, Vlčkovic, Vlkonic, Vikoš, Vlčnovů, Vlčích atd. – zatímco obcí pojmenovaných po jelenovi je jen 16, po srnci 15, po ježkovi 13, po lišce 9, po veverce 8, po medvědovi 3, po netopýrovi 1, po rysovi dokonce žádná.

Pokud by měl někdo času ještě více a pustil se do četby telefonních seznamů, dojde k obdobnému výsledku. Jen v Zlatých stránkách Prahy z období 2003 až 2004 je uvedeno bezmála tisíc pánů Vlků a Vlčků či paní Vlkových a Vlčkových. Zbylé velké šelmy jsou na tom podstatně hůře: 118 příslušníků rodin Rysů a jen 14 Medvědů a Medvídků.“

Zajímalo mě, zda se vlci objevují i ve šlechtických erbech. Nezbyvalo než se ponořit do starých stránek plných heraldických znaků, hýřících fantazií dávných bohatýrských dob... Starší prameny byly na podobné informace docela skoupé vyjma vynikající práce Augusta Sedláčka Česko-moravská heraldika (vydaná v roce 1925) a pochopitelně Ottova slovníku naučného (1888 - 1908). Moderní práce vzniklé po sametové revoluci se „šlechtické tematice“ nevyhýbají. Vítaným prame-

nem poznání mi byl zejména Erbovník aneb Kniha o znacích i osudech rodů zjiřících v Čechách a na Moravě od Milana Myslivečka (vydal Horizont roku 1993).

„Původním posláním znaků bylo rozlišit, označit, a tím zvýraznit osobnost, rod i státní útvar od ostatních,“ píše Milan Mysliveček. Stály tedy často proti sobě, erb proti erbu, znamení proti znamení, vymezující hranice panství a majetnických práv. Ale stejně tak se i spojovaly, splývaly nebo se navzájem pohlcovaly. Jsou na nich někdy zaznamenány osudové chvíle v životech rodů - vojenské úspěchy, nová panství, manželské i jiné aliance. Kontrasty a souzvučky barev, spojené s krásou a ladností jednoduchých tvarů erbovních figur, vynikají ještě více při větším množství znaků znázorněných vedle sebe. To dává kouzlo starým erbovníkům, malovaným znakovým sáním hradních paláců a grafickým erbovním sbírkám.

Každý znak je mezi ostatními výjimečný nejen svou erbovní figurou, ale také osudy svých držitelů. Zdánlivě podobné schéma vývoje mnohých rodů... však v sobě ukrývá dávné příběhy i skutky a charakteristické vlastnosti, které vytvářely české a moravské dějiny. Právě v historii slouží erby jako zkratkovitě zaznamenaní toku času. Znázorněný erb často udává dějinné souvislosti a vypovídá, že v dané chvíli byl jeho nositel přítomen.“

Pro mne, heraldického laika a heraldického negramota, však bylo podstatné, že mezi záplavou erbů, na nichž figurovala plejáda lvů, orlů, orlic, kanců, zubrů, jednorozců... jsem skutečně objevil několik, které v sobě skrývaly vlčí pečeti... Znamení vlka můžeme nalézt v rozličných podobách na některých starých vladckých erbech a na znacích několika desítek novoštitných rodů. Bývá to často v souvislosti se jménem anebo přídomkem nositele znaku.

Mým nejmilejším favoritem je patrně **Vlk z Kvítkova (obr. 1)**. Tento český vladcký rod, jenž je od konce 13. století uváděn na tvrzi Kvítkově u České Lípy, má na erbu s modrým štítem vlka v „přirozené barvě“, tj. v barvě šedohnědé. Pole štítu je však v jiných pramenech udáváno jako zlaté. Tři členové rodu byli trestáni pobělohorskými konfiskacemi; posledním potomkem rodu byl patrně Maxmilián Arnošt, který zemřel v roce 1721.

Český vladcký rod **Měsíčka z Výškova (obr. 2)** se pyšnil erbem s vlčí hlavou (původně byla stříbrné barvy, později šedohnědá na červeném štítu). Tento rod pochází ze vsi a tvrže Výškov na Tachovsku. Jeden z potomků rodu - Radslav

①

②

③

④

- ujel po bělohorské bitvě ze země a později sloužil ve švédském vojsku. Nakonec se usadil v Braniborsku a jeho následníci se dožili 20. století.

Šiška z Jamolice (obr. 3) je představitelem měšťanského rodu původem z Tábora, který má hnědého vlka ve zlatém poli, vybíhajícího zpoza stromu (keře?). Někteří členové rodu se usadili později v Praze, zchudlí potomci jedné větve v okolí Mladé Vožice. (Rod se připomíná do konce 18. století.)

Německý rytířský rod, jehož představitelem je **Vidršperkár z Vidršperka (obr. 4)**, má erb, v němž vlk drží v mordě bílé jehně na červeném štítě. Od poloviny 15. století sídlil rozvětvený rod v západních Čechách (vlastnil Mutěnin a Starý Rybník na Chebsku). V roce 1760 byl rod povýšen do panského stavu a zároveň mu byl polepšen erb. Potomci tohoto rodu se dožili 20. století.

Český erbovní rod **z Vlkanova (obr. 5)** byl původem z Prahy. Původní znak rodu - polovice vlka s obojkem - byl později zobrazován jako polovice chrta s obojkem. Oldřich z Vlkanova (1523 - 1565) byl známým cestovatelem, matematikem a hvězdářem a je autorem cestopisu Cesta z Prahy do Benátek a odtud potom po moři až do Palestiny.

Vlčíhrdlové ze Všehrd (obr. 6) byli českým vladýckým rodem, jenž sídlil ve Všehrděch u Údlie na Žatecku. Před rokem 1493 dostali erb s „vlčím hrdlem“ od krále Vladislava Jagellonského. Známým představitelem rodu je Viktorín Kornel ze Všehrd (1460 - 1520), známý právník a humanista působící na pražské

univerzitě, kde se roku 1484 stal děkanem artistické fakulty. Byl autorem několika právních spisů.

Rakouský knížecí rod **Windischgrätz (obr. 1)** je doložen již roku 1242. Jeho původním znakem byla stříbrná vlčí hlava s krkem. Potomek rodu - Alfréd, c. k. polní maršál rakouské armády - bojoval proti císaři Napoleonovi a roku 1848 byl vrchním velitelem císařské armády, která potlačila pražské protihabsburské povstání. Rod opustil Čechy roku 1945.

Kromě vlčí podoby najdeme na některých erbech symbol vlčích zubů. Vlčí zuby jsou starou erbovní figurou dělicí štítů třemi (někdy i více) zahnutými zuby vycházejícími z okraje erbu.

K erbu německého rytířského rodu **Tetourů z Tetova**, jehož jedna větev se od 15. století uvádí v Čechách a později na Moravě, se váže zajímavá pověst: družina lovců, která provázela královnu, byla v noci přepadena třemi vlky. Členové družiny se v děsu zbaběle poukřývali až na statečného Hynka z Tetova, který všechny vlky pobil. Za svůj čin byl pasován na rytíře a dostal do znaku znamení tři vlčích zubů. Tetouři z Tetova měli původně v bílém poli svého erbu tři červené zuby podobné plamenům. Česká rytířská větev Tetourů, která sídlila od konce 15. století na Vlsicích, Tetourové Lhotě a jiných statecích, zanikla počátkem 17. století. Moravská větev o několik desetilet později a konečně větev svobodných pánů Tetourů v Prusku a Sasku je připomínána ještě v 19. a 20. století.

Podobný erb jako Tetouři z Tetova má i český vladýcký rod **Vchynský ze Vchynic**

(**Kinský, obr. 8**). Rod sídlící na řadě statků na severu Čech se v průběhu století rozdělil na několik větví, které se psaly po svých sídlech (Opárenští, Medvědičtí, Razičtí, Želenští, z Vchynic atd.). Jméno rodu se počátkem třicetileté války změnilo na Kinský. Chlumecký zámek, zámek v Kostelci nad Orlicí a ve Žďáru nad Sázavou se po restitucích vrátil roku 1992 rodu zpět do jeho vlastnictví.

Koho navnadilo téměř detektivní pátrání po „vlčích erbech“, může pokračovat v pátrání po původu (čili etymologii) některých „vlčích“ křestních jmen. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že nám rozhodně nepomůže ani detektivní čich, ani přirozený instinkt. Ten by nás také mohl dovést k poštilému omylu, že například jméno **Wolfgang** znamená vlčí smečku. (Na „gangy“ zapomeňme. Já jsem se musel pokorně obrátit na svou někdejší „alma mater“ a požádat o pomoc moudré hlavy. Informace, kterých se mi dostalo, jsou bezesporu zajímavé...) Jméno **Wolfgang** lze přeložit jako „vlk krácející vpředu. Prastaré germánské (a bohatýrské) jméno Wolfram vzniklo složeninou - Wolf - hraben, čili vlk - krkavec. (Podle germánské víry znamenalo spatření vlka a krkavce cestou boje věštbu vítězství.) Dalším oblíbeným jménem germánských bojovníků byl **Rudolf**. Toto jméno je odvozeno od „Ruhm - wolf“ čili vítězný vlk. Další germánské jméno **Adolf** vzniklo ze zkratky „Edelf - wolf“ čili vznešený vlk. Germánská mytologie je plná vlčí symboliky a vlčích příběhů. Jak vidno „vlčí jména“ plní i německý kalendář.

Jaroslav Monte Kvasnica

